

Роз'яснення щодо особливостей визначення ознак колабораціонізму працівників окремих сфер діяльності

Законом України від 03.03.2022 № 2108-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» Кримінальний кодекс України доповнено статтею 111-1 «Колабораційна діяльність».

За загальним визначенням під терміном «колабораціонізм» розуміється співпраця населення або окремих громадян держави з ворогом в інтересах останнього та на шкоду своєї держави.

Аналіз сукупності об'єктивних та суб'єктивних ознак вказаного кримінального правопорушення дозволяє дійти до висновку що:

Об'єктом даного кримінального правопорушення є основи національної безпеки України.

Відповідно до законодавства України національна безпека України означає рівень захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якого забезпечується сталий розвиток суспільства.

Суверенітет держави означає верховенство державної влади, її самостійність усередині країни та незалежність у міжнародних відносинах, яка може бути обмежена лише необхідністю виконувати договори і зобов'язання в галузі міжнародних відносин.

Територіальна цілісність держави передбачає, що всі складові території держави (адміністративно-територіальні одиниці) перебувають в нерозривному взаємозв'язку, характеризуються єдністю і не мають власного суверенітету.

Територіальна недоторканність - це захищеність території країни в існуючих кордонах від будь-яких посягань, що можуть стосуватися незаконної зміни території України, визначеної рішеннями Верховної Ради України і міжнародними договорами України.

Обороздатність означає підготовленість держави до захисту від зовнішньої збройної агресії або збройного конфлікту. Складовими такої підготовленості є сукупність економічного, політичного, соціального, наукового, морально-психологічного і суто військового потенціалів. Стан обороноздатності України відображають її мобілізаційні можливості, кількість і якість Збройних Сил України, їх здатність швидко переходити на військовий стан, організовано вступати у воєнні дії та успішно виконувати завдання по обороні від агресії.

Державна безпека - це захищеність державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності України, її економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу, державної таємниці, правопорядку, державного кордону, життєво важливої інфраструктури та населення від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, а також від терористичних та інших особливо небезпечних посягань з боку злочинних організацій, груп чи осіб.

Економічна безпека передбачає захищеність інтересів України у сфері економіки. Її змістом є, зокрема, врахування національних інтересів України при виборі методів та механізмів реформування економіки, стабільність у

правовому регулюванні відносин у сфері економіки, у т. ч. фінансової політики держави, наявність ефективної програми запобігання фінансовим кризам, значні обсяги інвестиційної та інноваційної діяльності, незалежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, високі темпи розширення внутрішнього ринку, відсутність боргової залежності держави, мобілізаційна готовність національної економіки тощо.

Інформаційна безпека загалом - це захищеність інтересів України у сфері комунікацій, інформаційних систем, інформаційної власності. Її забезпечують, зокрема, відсутність технічного та технологічного відставання України від розвинутих країн світу в інформаційній сфері, а також проявів монополізації цієї сфери, відсутність проявів обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації, дотримання режиму функціонування важливих, з точки зору національної безпеки та життєзабезпечення населення, інформаційно-комунікативних мереж та систем управління, відсутність маніпулювання суспільною свідомістю з боку окремих суб'єктів політичного впливу.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення це:

публічне заперечення громадянином України:

- здійснення збройної агресії проти України;
- встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України;

публічні заклики громадянином України до:

- підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора;
- співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора;
- невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України;

Суб'єктивна сторона колабораційної діяльності характеризується виною у вигляді прямого умислу, за якого особа усвідомлює, що її діяння вчиняються на шкоду зовнішній та внутрішній безпеці (інтересам) України, передбачає їх суспільно небезпечні наслідки і бажає їх настання. Мотиви колабораційної діяльності можуть бути **різні**: користь, помста, бажання полегшити виїзд на постійне місце проживання до іншої країни тощо.

Суб'єкт кримінального правопорушення може бути як загальний (частини четверта, шоста статті 111¹ КК України), так спеціальний - громадянин України (частини перша - третя, п'ята, сьома статті 111¹ КК України).

За положеннями статті 18 (Суб'єкти кримінального правопорушення) Кримінального кодексу України під спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення розуміється фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа (частина друга цієї статті).

Мін'юст у листі від 18.10.2013 р. № 610-0-2-13/7.2 роз'яснив порядок тлумачення понять «*службова особа*» та «*посадова особа*».

Кримінальний кодекс України (далі — КК України) оперує поняттям «**службова особа**» (згідно зі частиною третьою статті 18 КК

України, **службовими особами** визнаються особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальними повноваженнями здійснюють функції представників влади або місцевого самоврядування, а також постійно або тимчасово займають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, якими особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління зі спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом).

Водночас, згідно з приміткою до статті 364 КК України, службовими особами в статтях 364, 365, 368, 368², 369 КК України є, зокрема, особи, які займають постійно чи тимчасово на державних або комунальних підприємствах посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням.

Також службовими особами визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема, для держоргану або держпідприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, судді та посадові особи міжнародних судів.

Для розуміння, що вважається адміністративно-господарськими й організаційно-розпорядчими обов'язками, слід звернутися до постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26.04.2002 р. № 5.

Працівники підприємств, установ, організацій, що виконують професійні (адвокат, лікар, учитель тощо), виробничі (наприклад, водій) або технічні (друкарка, охоронник тощо) функції, можуть визнаватися службовими особами лише за умови, що водночас із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські обов'язки.

Одночасно звертаємо увагу на те, що у будь-якого суб'єкта кримінальна відповідальність за статтею 111-1 КК України настає у разі вчинення працівниками умисних дій, зокрема направлених на здійснення:

публічного заперечення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічних закликів до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною

адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окупованій території України;

добровільне зайняття посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора;

пропаганди, у тому числі у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України, уникнення відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дій, спрямованих на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти;

організації та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах;

передачі матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора.

**Департамент юридичного забезпечення
Міністерства внутрішніх справ України**